

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

27.03.2013 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България

[Вестник Капитал daily](#)

✓ Ударът на демографския срив

http://www.capital.bg/biznes/2013/03/27/2030279_udarut_na_demografskiiia_sriv/?ref=novo24

Населението на България е спаднало с над 580 хил. през първото десетилетие на новия век, а за 25 години с 1.65 млн. души. За страна с малко над 7 млн. жители това е сериозен проблем. Причините за неприятната картина са емиграцията, високата смъртност и ниската раждаемост. А от демографските процеси зависят два основни компонента на икономиката – работната ръка и вътрешното потребление, което движи пазара.

За тези години България се е заключила в порочния кръг, при който работещите са все по-малко от неработещите и пенсионерите. Ако нещата не се променят, тенденцията ще продължи да се влошава и първите ще трябва да плащат все повече, за да се издържат вторите, което пък ще намалява разполагаемия му доход за потребление. Освен това работещите ще намалеят, така че това допълнително ще ограничи инвестициите, растежа и в крайна сметка богатството. Най-лошото обаче е, че темпът, с които се топят българите, се увеличава и според прогнозата на ООН през 2050 г. в България ще живеят не повече от 5 млн., а населението ще е с изключително влошена възрастова структура. Проблемът е, че държавата не прави дългосрочни политики, които да са съобразени с демографските процеси. Най-сериозно засегнати от този проблем са пенсионната система, здравеопазването и образованието. За бизнеса и икономиката като цяло това също е проблем, макар и по-лек, тъй като те са по-склонни да се приспособяват към новите реалности.

Демографската криза и социалната система

Преди 10 - 12 години емиграцията беше сериозен проблем - тогава напускаха младите и образовани. Макар и в момента тя безспорно да допринася за влошаването на демографската структура, все пак не е основният виновник, а отрицателният естествен прираст.

Това означава, че колкото по-застаряващо е едно население, толкова по-голяма тежест ще оказва то върху социалната система, т.е. най-силно засегнати ще бъдат здравеопазването и пенсионното осигуряване. Затова и според икономистите най-големият проблем ще е за бюджетната сфера, а не в останалите сектори на икономиката.

"Специално за икономиката не очаквам никакви сериозни проблеми просто защото тя вероятно плавно, но сигурно ще се нагоди към новите реалности. Икономиката е достатъчно гъвкава и ако няма намеса, тя ще се пренастрои.

Структурата ѝ ще се промени, това е ясно, друг е въпросът дали това ни харесва или не. Застаряващото население ще потребява, но то няма да произвежда, спестява или инвестира.

Тази ситуация може да се промени чрез редица мерки, като подобряване на образованието, здравеопазването, пенсионно осигуряване и т.н. В момента младите не са доволни от ситуацията и бягат или не участват във взимането на решения", казва Калоян Стайков от Института за пазарна икономика. "И най-важното да се подобри бизнес средата, държавата просто трябва да спре да пречи, проблемът е не че липсват стимули, хората така или иначе искат да имат повече деца, но те просто не могат да си го позволят", добавя той.

Естествено застаряването води след себе си и други промени. Така например поведенческият модел на населението се изменя, според икономиста Петър Стоянов, като хората между 30-50 години от предимно спестяващи се превръщат в консуматори. И то най-вече освен на стоки от първа необходимост и на различни социални и здравни продукти. Затова според Стайков трябва да се направи и преоценка дали много от услугите, които сега предлага държавата, не трябва да бъдат прехвърлени към частния бизнес.

Иска се действие

Демографската криза според инж. Илия Келешев, председател на Браншовата камара по машиностроене, заедно с осигуряването на обучени кадри е "основен проблем, върху който всички партии независимо от цвета им трябва да се съсредоточат, проблем, на който не се обръща нужното внимание, а от него зависи бъдещето на страната".

Той даде за пример Габрово. В града машиностроенето е водещ отрасъл, а за цялата 2012 г. е имало едва 400 новородени. От тях една немалка част са от малцинствата, които по неговите думи отпадат от образователната система още преди да стигнат четвърти клас. Голям брой от останалите ще заминат с родителите си в чужбина, защото това е тенденция, която и в момента не отслабва за региона. При това напускат по-образованите и подготвени хора.

"След това стигаме до училищата и образованието. В града има над 15 училища в момента, колко от тях ще останат за в бъдеще е друг въпрос, но в Професионалната гимназия по механотехника постоянно се закриват паралелки заради липсата на деца", казва Келешев. "Тази тенденция е повсеместна и тя поставя под въпрос бъдещето на отрасъла като цяло, защото без машиностроене няма как да имаме индустриална държава.

Същото се случва и в някои други развити държави, но там се предприемат конкретни мерки, докато у нас от 7 - 8 години е започнала една политика на игнориране и ликвидиране на професионалното образование, а демографските проблеми се negliжират", каза още Илия Келешев.

Това мнение се потвърждава и от Васил Велев, председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) и изпълнителен директор на "Стара планина холд".

"На влошаващата се демографската ситуация не се обръща внимание, тъй като се възприема като дългосрочен проблем и това няма как да не се отрази в бъдеще. Вярно е, че сме в криза и има безработица, но дори и сега има проблем с намирането на качествени кадри, поне в машиностроенето със сигурност. Така че при икономически подем неизбежно ще трябва да мислим и за имиграция с оглед на демографските процеси", добави още той.

За земеделското демографската криза е особено стряскаща. Причината е, че с него е занимават основно хората в селата и тези малките градчета, а там раждаемост почти няма. Отделно възрастовата структура на населението се влошава прогресивно и заради миграционните процеси.

"Населените места, които ще трябва да се заличат от картата на България поради обезлюдване през следващите 10 години, по наши изследвания са над 100", каза председателят на Асоциацията на земеделските производители в България Христо Цветанов.

Положителният пример според Цветанов е програмата за развитие на селските райони, която позволява инвестиции, с чиято помощ да бъде задържано населението в най-малките административни единици. И макар това засега да е един от малкото начини, ефектът е незабележим. Разбира се, трябва да се отчете и това, че в другите европейски страни, където подобни програми са дали ефект, имат 50-годишна история на обща селскостопанска политика.

"Занимаващите се със земеделие и животновъдство ще имат проблем с кадрите, това не подлежи на коментар. Другото, на което залагаме, е земеделските стопанства да се развият в посока преработка и даване на добавена стойност на крайния продукт, нещо, което в чужбина отдавна е практика. Отделно, че това ще създаде допълнителна заетост.

Квалификацията също е проблем, в момента някои преработвателни фирми отделят по 3 - 4 месеца, за да обучат някого, преди да започнат да го използват пълноценно, и то при условие че в момента има голямо предлагане на работна ръка", каза още Цветанов.

"Липсата на кадри в земеделието е факт отдавна, висококвалифицираните бяха изгонени от държавата и сега смятаният за традиционен отрасъл е в бедствено положение и ако не бъде направено в отрасъла продуктово реструктуриране, т.е. да оставим монокултурното земеделие и да минем към трайни насаждения, животновъдство и др. Проблемът със заетостта, която да носи добри доходи, само ще се задълбочава", каза Светла Василева, председател на Федерацията на независимите синдикати в земеделието.

Демографската ситуация безспорно ще оказва все по-голямо влияние и върху чуждестранните инвеститори, при това негативно, независимо дали става въпрос за IT индустрията или туризма.

ЕС като спасител

Едуард Хю от Ecomonitor дава друга насока, чрез която да бъде облекчена демографската криза в България, сравнявайки я с тази в бившата Източна Германия. Той цитира в Frankfurter Allgemeine Zeitung, който преди два месеца съобщи, че въпреки че 14 хил. младежи са получили своите дипломи за висше образование тази година в Саксония, през следващата година това ще сторят само 7.5 хил. Причината е, че от 1989 г. насам около 2000 училища са затворени в цялата бивша Източна Германия поради недостиг на деца. В България обаче ситуация според него е несравнимо по-сериозна и спешно се нуждае от дългосрочно решение, но за разлика от Източна Германия българите няма как да се възползват от успехите на съседна силна икономика с развита социална и пенсионна система и добро здравеопазване. Затова според него ЕС трябва да влезе в ролята на Западна Германия за страни като България и Латвия. ЕС според него трябва да изгради паневропейска здравна и пенсионна система, за да бъде разпределена тежестта справедливо. След като единният пазар на труда стане реалност, младите хора започнаха да се изтеглят от периферията към центъра, отслабвайки и без това бедните страни, и сега недостатъците в институционалната инфраструктура на Стария континент стават очевидни според Хю.

Важни обществено-икономически и политически теми

[Вестник Капитал daily](#)

✓ Спешните енергийни мерки на Асен Василев

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/26/2029698_speshnite_energiini_merki_na_asen_vasilev/

Опитите са сваляне на цените на електроенергията от последния месец са добре дошли за потребителите, но те не решават нито един от структурните проблеми в енергийната система. "Трябва съвсем честно да ви кажа, че системата е много болна... има много губещи и малко печеливши и е необходима солидарност на всички по веригата, за да почнем да решаваме проблемите на енергетиката", каза служебният министър на икономиката и енергетиката Асен Василев при представянето на седем мерки, които според него трябва да облекчат дисбалансите в енергетиката.

Зелената дупка

Най-болезненият от тях е натрупването на задължения в електроразпределителните предприятия (ЕРП), които трябва да изплащат преференциалните тарифи на производителите на зелена енергия. Тези тарифи не се покриват от приходите от зелената добавка (1.1 ст. за kWh във всяка сметка), която трябваше да генерира средства за ВЕИ производителите. Преди няколко дни EVN - ЕРП-то на Югоизточна България, дори заплаши, че ще съди България заради натрупани загуби от близо 220 млн. лв. В същото време непредвиденият скок в производството на зелена енергия увеличава разходите за конвенционалните централи, на които трябва да бъде плащано дори ако не работят (т.нар. разполагаемост и студен резерв).

Така първото предложение на екипа на Василев е ВЕИ производителите, които нямат инсталирана телемеханика за предаване на информация за производството си в реално време, да бъдат временно изключени. Според министър

Василев става въпрос за 40% мощностите. Процентът почти точно съвпада с тарифната дупката (ако се вземат предвид и плащаната досега цена за достъп от ВЕИ, отменена на първа инстанция от Върховния административен съд миналата седмица). По изчисления на Института за енергиен мениджмънт общата сума, която е необходима, е около 765 млн. лв., докато зелената добавка беше предвидено да събере едва около 365 млн. лв.

Миналата седмица след среща между представители на ВЕИ-асоциациите, Електроенергийният системен оператор и ЕРП-тата е било постигнато споразумение да бъде изработени спецификации за системите за комуникации за обмен на данни в реално време. След което може да се пристъпи към изключване на тези ВЕИ централи, които не изпълняват тези изисквания. Според хора от ВЕИ-бранша централите са основно в региона на EVN (което е логично, тъй като там са съсредоточени повечето фотоволтаици).

До този момент обаче електроразпределителното дружество не е изисквало такива устройства от собствениците на паркове, въпреки че по закон те са задължителни от 2011 г., коментират представители от сектора. Колко ще продължи изключването обаче не е ясно, тъй като централите могат бързо да инсталират телемеханиката. От изказването на министъра не стана ясно и дали все пак ще се изчака гратисният срок, който в края на миналата седмица е бил договорен с ВЕИ производителите за инсталирането на устройствата.

От думите на министър Василев не стана ясно дали ВЕИ централите, които нямат техника за предаване на данните за производството си в реално време, ще бъдат спирани веднага, или ще се спази гратисният срок за инсталирането ѝ.

Заводският ток - за заводите

Втората съществена мярка, която Василев и екипът му предлагат, е Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКВЕР) да промени методиката си за изчисление на преференциалните цени на енергията, произвеждана от заводските централи. При тях идеята е електроенергията, която се произвежда като съпътстваща на производството на пара, да се изкупува преференциално. Това, което се получава обаче, е, че някои предприятия всъщност основно работят, за да продават скъпа електроенергия. За собствени нужди те купуват от значително по-евтиния ток от регулирания или свободния пазар. Предложението на Василев е да се изкупува скъпата електроенергия само когато тя надвишава консумацията на самото предприятие. Това щяло да спести около 50 млн. лв. годишно на НЕК, които са длъжни да изкупуват тази "кафява енергия".

Другите предложения на новия екип в МИЕТ вече бяха формулирани преди това.

По-евтин студен резерв

Първото е "студеният резерв", т.е. резервираните мощности в енергийните производители, които служат да покриват евентуални рязко нарастване на потреблението или излизането от експлоатация на някоя основна мощност, да се купува след търг. Това и досега беше опция, но Електроенергийният системен оператор (ЕСО) не я е прилагал и студеният резерв се е закупувал от всички централи, вместо само от най-евтините. В същото време общото количество на резерва се намалява от 1040 MW (т.е. колкото един блок на АЕЦ "Козлодуй") на 840 MW. Икономията обаче се получава основно заради излизането от експлоатация на поредния блок на ТЕЦ "Варна". Това само потвърждава обществената тайна, че размерът на студения резерв служи единствено за поддръжка на централи, които иначе би трябвало да спрат работа.

Насърчаване на износа

Друго важно предложение е ДКВЕР да преразгледа таксите за пренос при износ на електроенергия. В момента те са 17.50 евро, което прави българския ток неконкурентоспособен. Това освен че ограничава приходите на централи, намалява и сумите, които бяха предвидени да бъдат събрани за покриване на преференциалните тарифи. Идеята е добавките при износ да се намалят с 50% и така от една страна да се отпусне експортът, а от друга страна все пак да бъдат събрани някакви средства за преференциалните тарифи. Според председателя на ДКВЕР Евгения Харитонова обаче това може да стане само ако бъдат направени законодателни промени. В противен случай цената за пренос може да бъде намалена с намаляването на тарифите за самия пренос и достъп, което ще се отрази зле на приходите на ЕСО и Националната електрическа компания.

Освен това екипът на Василев предлага и ЕСО да направи всичко възможно за падане на ограниченията за износ към Турция. Там проблемът е, че турската система все още не е официално сертифицирана за връзка с европейската енергийна система.

Друго предложение е ДКВЕР да приеме до 15 април правилата за търговия, с което да се прекрати започнатата процедура от Европейската комисия срещу България за нарушение на европейското законодателство за либерализация на пазара. От своя страна Харитонова посочи, че тя лично е обещала на министъра до тази дата наредбите да са готови, което обаче по думите ѝ било "юнашко обещание".

Министър Василев обаче наблегна на факта, че тези правила ще въведат истински балансиран пазар, на който ще трябва да участват и ВЕИ производителите. "Това е честен прозрачен и законен начин да се построи енергийната система и едан първа стъпка към либерализацията на пазара", допълни той.

Най-спорното предложение

е съветът към ДКВЕР да изготви нов механизъм, определящ квотата на централите за регулирания пазар. Идеята е за него да се насочи повече от евтината енергия на АЕЦ "Козлодуй" или ТЕЦ "Марица Изток 2". Това на пръв поглед изглежда добре, тъй като ще понижи сметките за бита. В същото време обаче ще направи енергията за индустриалните предприятия по-скъпа. Освен това Европейската комисия вече е завеждала процедура срещу България за подобно изкривяване - пазарната логика не позволява едни потребители да са привилегировани спрямо други. Това само би засилило и сега съществуващите изкривявания на пазара.

Друг вариант е да бъдат извадени всички централи, които всъщност не са необходими на системата - например предвидените са спиране през миналата година ТЕЦ "Брикел" и ТЕЦ "Марица 3". Но това е действие, което едва ли ще е по-силите на служебното правителство.

Евгения Харитонова коментира, че това кои централи ще останат в микса зависи от заявките на ЕРП-тата за количествата електроенергия, които ще са нужни за регулирания пазар. Реално от началото на юли тази енергия ще е много по-малко, тъй като малките и средни фирми, които ползват електроенергия средно напрежение, ще излязат от квотата за регулирания пазар. Това означава, че и електроенергията, която ще влиза в микса, ще е по-малко. От него обаче няма как да излезе зелената енергия, която задължително се изкупува от ЕРП и НЕК.

✓ Европейската комисия: България е сред страните в ЕС с най-рязък спад на заетостта

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/26/2030042_bulgariia_e_sred_stranite_v_es_s_nai-riazuk_spad_na/

Заетостта в България е спаднала с 4.9% през последното тримесечие на 2012 г. спрямо същия период на 2011 г. По този показател страната се нарежда заедно с държави в далеч по-незавидно икономическо положение като Гърция (-6.5%) и Кипър (-4.8%). Това се разбира от доклада на Европейската комисия (ЕК) за тримесечния преглед на трудовата заетост и социалното положение в ЕС.

От Брюксел са обърнали специално внимание в своя доклад на ситуацията в България. В доклада се посочва, че интензивните мерки за икономически съкращения по време на рецесията са довели до подобряване на бюджетната позиция (дефицитът е намалял от близо 4% от БВП през 2010 г. до 1% две години по-късно), но на цената на увеличаващо се социално недоволство.

Структурни проблеми

България, заедно с Франция, Холандия и Полша, попада в групата страни, в които несъответствието между квалификацията и уменията на търсещите работа и нуждите на пазара на труда се увеличава. Това показват едновременно увеличението на броя свободни работни места и на безработицата в края на миналата година спрямо първото тримесечие на 2010 г.

За четирите години между 2008 г. и 2012 г. безработицата е нараснала от 5.6% до над 12%, а младежите, които търсят заетост, са двойно повече - 28%. Дългосрочно безработните също са се удвоили до 6.5% през третото тримесечие на миналата година спрямо преди кризата. Така над половината от безработните нямат работа от над една година (56% за третото тримесечие на 2012 г.). Броят на заетите е намалял най-много сред по-нискоквалифицираните работници, както и в по-бедните региони на страната, а също и в секторите, свързани със строителството.

За сметка на това от ЕК отбелязват положителната тенденция на ръст на производителността на труда, която продължава в България и през четвъртото тримесечие на 2012 г. е била 6% на годишна база. Тя е придружена и от силен ръст на разходите за труд - с 6.8%. Подобна е ситуацията и в Литва, където производителността на труда се увеличава дори повече, отколкото в България - 12.4%, а номиналните възнаграждения на един зает - с 12.3%.

Под риск

От комисията отбелязват, че сметките за електричество са сред основните разходи на българските граждани и според местни анализатори около 85% от месечните доходи на домакинствата отиват за покриването на базови нужди. Така почти половината българи (44%) са били в тежка материална нищета през 2011 г. Това е най-високият процент в целия ЕС и е пет пъти над средната стойност за общността.

България остава най-бедната страна в ЕС, констатира еврокомисията. Близо половината от населението (49%), 52% от децата и 61% от пенсионерите са застрашени от бедност и социално изключване. Тези нива са около два пъти над средните за Европа.

От ЕК заключават още, че 22% от работната сила получават минималната работна заплата (според данни на европейската статистическа служба).

Кой кого издържа

За последните 20 години (между 1992 и 2012 г.) броят на хората над 65 години в България спрямо тези в трудоспособна възраст (15 - 64 години) се е увеличил със 7 процентни пункта и е достигнал почти 28%, показват данните на Евростат. Това означава, че за всеки човек над 65 години има под четирима души в трудоспособна възраст. Все пак България не е страната с най-неблагоприятен показател. В Германия и Италия на всеки трима души от работната сила се пада по един човек над 65 г.

Този показател е притеснителен най-вече заради тенденцията за увеличаващ се дефицит на пенсионната система в България. На практика обаче той не показва колко хора издържат пенсионерите, тъй като по данни на Националния статистически институт едва под 60% от хората на възраст между 15 и 64 години са били заети през 2012 г.

Общият коефициент на зависимост (т.е. колко са хората под 15 или над 65 години спрямо тези в трудоспособна възраст) пък е намалял за 20-годишния период до 47.5% (виж. графиката). Причината обаче е, че намаляват младежите под 15 години (с около 10 пункта) като дял от хората в трудоспособна възраст.